

Článok 2

Právomoc v dedičských veciach v členských štátoch

Týmto nariadením nie je dotknutá právomoc orgánov členských štátov konať v dedičských veciach.

K čl. 2

Podľa recitálu 21 Preambuly Nariadenia o cezhraničných dedičstvách: „*Toto nariadenie by malo umožniť všetkým notárom, ktorí majú právomoc konať v dedičských veciach v členských štátoch, aby túto právomoc vykonávali. To, či sa budú na notárov v určitom členskom štáte vzťahovať normy o určení právomoci stanovené v tomto nariadení, by malo závisieť od toho, či sa na nich vzťahuje pojem „súd“ na účely tohto nariadenia.*“

Článok 2 znamená, že Nariadením o cezhraničných dedičstvách nie je dotknutá súčasná vnútorná organizácia orgánov, ktoré sú príslušné na konanie v dedičských veciach v členských štátoch. V členských štátoch, v ktorých majú v súčasnosti právomoc konať v dedičských veciach iné ako súdne orgány (napr. notári), zostane tento stav zachovaný.

Článok 3

Vymedzenie pojmov

1. Na účely tohto nariadenia:

- a) „dedenie“ je prechod dedičstva po zosnulom a zahŕňa všetky dôvody prechodu majetku, práv a povinností z dôvodu smrti nezávisle od toho, či ide o prechod na základe právneho úkonu nakladania s majetkom pre prípad smrti, alebo zo zákona;
- b) „dedičská zmluva“ je zmluva vrátane zmluvy vyplývajúcej zo vzájomných závetov, ktorou sa s protiplnením alebo bez protiplnenia vytvárajú, menia alebo rušia práva k budúcemu dedičstvu jednej alebo viacerých osôb, ktoré sú zmluvnými stranami;
- c) „spoločný závet“ je závet, ktorý spísali dve alebo viaceré osoby v jednej listine;
- d) „právny úkon nakladania s majetkom pre prípad smrti“ je závet, spoločný závet alebo dedičská zmluva;
- e) „členský štát pôvodu“ je členský štát, v ktorom bolo vydané rozhodnutie, schválený alebo uzavretý súdny zmier, vyhotovená verejná listina alebo vydané európske osvedčenie o dedičstve;
- f) „členský štát výkonu“ je členský štát, v ktorom sa žiada o vyhlásenie vykonateľnosti alebo o výkon rozhodnutia, súdneho zmieru alebo verejnej listiny;
- g) „rozhodnutie“ je akékoľvek rozhodnutie v dedičskej veci, ktoré vydal súd členského štátu, bez ohľadu na jeho označenie, vrátane rozhodnutia o určení výšky trov alebo výdavkov súdnym úradníkom;
- h) „súdny zmier“ je zmier v dedičskej veci, ktorý schválil súd alebo ktorý sa v priebehu konania uzavrel na súde;
- i) „verejná listina“ je písomnosť v dedičskej veci, ktorá bola úradne vyhotovená alebo zaregistrovaná ako verejná listina v členskom štáte a ktorej pravosť:
 - i) sa vzťahuje na podpis a obsah verejnej listiny a

ii) bola potvrdená orgánom verejnej moci alebo iným orgánom oprávneným na tento účel členským štátom pôvodu.

2. Na účely tohto nariadenia je „súd“ akýkoľvek justičný orgán, iný orgán a príslušník právnického povolania, ktorý má právomoc v dedičských veciach, vykonáva funkcie justičného orgánu alebo koná na základe poverenia justičného orgánu alebo pod kontrolou justičného orgánu, pokiaľ tento iný orgán a príslušník právnického povolania poskytuje záruky nestrannosti a dodržania práva všetkých účastníkov na vypočutie a pokiaľ jeho rozhodnutia podľa právneho poriadku členského štátu, v ktorom koná:

- a) môžu byť napadnuté opravným prostriedkom podaným justičnému orgánu alebo preskúmané týmto orgánom a
- b) majú podobnú právnu silu a účinky ako rozhodnutie justičného orgánu v rovnakej veci.

Členské štáty v súlade s článkom 79 oznámia Komisii ďalšie orgány a právnické povolania uvedené v prvom pododseku.

K ods. 1

Vymedzeniu pojmov je v rámci prvej kapitoly Nariadenia o cezhraničných dedičstvách venovaný čl. 3. Samozrejme, vždy treba všetky pojmy vykladať len na účel tohto nariadenia, pretože kým pojem „verejná listina“ na účely Nariadenia o cezhraničných dedičstvách je definovaný v čl. 3 bod 1 písm. i), pojem „verejná listina“ definovaný vo vnútroštátnom zákone môže byť úplne iný.

K písm. a)

Výkladu tohto pojmu sa venoval Súdny dvor EÚ v konaní C-8/19, v ktorom konštatoval, že svojou prvou a piatou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny (litovský) súd v podstate pýta, či sa má Nariadenie o cezhraničných dedičstvách vykladať v tom zmysle, že pojem „dedenie, ktoré má cezhraničné dôsledky“ sa vzťahuje na situáciu, v ktorej bol zosnulý štátnym príslušníkom členského štátu a mal v čase svojej smrti pobyt v inom členskom štáte, ale neprerušil svoje väzby s prvým z týchto členských štátov, a či má byť v tejto situácii posledný obvyklý pobyt zosnulého určený v jednom členskom štáte. Na účely určenia, či má dedenie uvedené dôsledky, a teda patrí do pôsobnosti Nariadenia o cezhraničných dedičstvách, treba, ako uviedol generálny advokát v bode 34 svojich návrhov, určiť v prvom rade členský štát obvyklého pobytu zosnulého v čase jeho smrti a v druhom rade, či môže byť tento pobyt určený v inom členskom štáte z dôvodu, že sa iný prvok týkajúci sa dedičstva nachádza v inom členskom štáte, než je členský štát posledného obvyklého pobytu zosnulého. Navyše treba posúdiť, či má dedenie cezhraničnú povahu z dôvodu, že iný prvok súvisiaci s dedičstvom sa nachádza v inom štáte, než je štát posledného obvyklého pobytu zosnulého.²²

V tejto súvislosti treba uviesť, že Súdny dvor EÚ ako predbežnou otázkou výkladu pojmu „dedenie“ zaoberal už aj v konaní C-20/17, v ktorom aj rozhodol, že dedenie má

²² Rozsudok Súdneho dvora EÚ (prvá komora) zo 16. júla 2020 vo veci C-80/19, ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa čl. 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Najvyšší súd, Litva) zo 17. januára 2019 a doručený Súdnemu dvoru EÚ 4. februára 2019.

KAPITOLA II

PRÁVOMOC

Článok 4

Všeobecná právomoc

Právomoc konať vo veci celého dedičstva majú súdy členského štátu, v ktorom mal zosnulý obvyklý pobyt v čase smrti.

K čl. 4

Právomoc súdu, teda aj notára, konať by sme mohli zadefinovať ako uplatnenie rozhodného (hmotného a medzinárodného) práva pre dedenie, a to podľa vlastných procesných pravidiel. Pravidlá týkajúce sa právomoci v kapitole II Nariadenia o cezhraničných dedičstvách sa vzťahujú na súdy a tiež na ďalšie orgány a právnické povolania, ktoré konajú ako justičný orgán, konajú na základe poverenia súdu alebo pod dohľadom súdu a ktoré budú musieť splniť požiadavky obsiahnuté vo vymedzení pojmu „súd“.

Aplikujúc zásadu extrateritoriálnej pôsobnosti Nariadenia o cezhraničných dedičstvách, teda z hľadiska územnej pôsobnosti, ktorý tam nachádzame, môžeme vyvodiť, že nariadenie síce nemôže zakladať právomoc tretieho štátu (nariadenie sa naň nevzťahuje), ale zakladá právomoc členského štátu konať aj o majetku na území majetku tohto tretieho štátu. Druhou stranou mince tejto tézy, ktorá je praktickou nadstavbou tejto právomoci rozhodovať aj o majetku mimo územia prejednávajúceho štátu, je čl. 12. Ak je súčasťou dedičstva majetok nachádzajúci sa v treťom štáte, súd, ktorý začal v dedičskej veci konať, môže na žiadosť niektorého z účastníkov rozhodnúť, že o takomto majetku nebude konať, ak sa možno odôvodnene domnieva, že jeho rozhodnutie týkajúce sa takéhoto majetku nebude v danom treťom štáte uznané, prípadne vyhlásené za vykonateľné. Tento článok je potrebné vykladať najmä v spojení s čl. 75 ods. 1, keď je založená právomoc členského štátu, ale nemusí konať o tomto majetku, z týchto praktických dôvodov. Toto ustanovenie čl. 12 rieši vzťah členského štátu, ktorý začal konať a nečlenského štátu, v ktorom je majetok a je prakticky využiteľný v prípadoch vydania dedičského rozhodnutia príp. európskeho osvedčenia o dedičstve v členskom štáte o majetku v cudzine, ktoré by nebolo akceptované v cudzine. Na základe tohto článku by mohol slovenský notár na žiadosť dediča, vydať uznesenie, že nebude konať o majetku nachádzajúcom sa napríklad na Ukrajine, lebo tam by neuznali naše rozhodnutie ani európske osvedčenia o dedičstve. A tak dochádzame k najdôležitejšiemu pojmu definície, a to pojmu „obvyklý pobyt“.

Právomoc súdu konať – *forum*

V časti venovanej výkladu pojmov sme si objasnili, že súdom na účely Nariadenia o cezhraničných dedičstvách sa rozumie aj notár poverený na konanie o dedičstve ako súdny komisár. Táto téza je zásadná pre posúdenie záväznosti Nariadenia o cezhraničných dedičstvách pre notárov, a to najmä kapitoly II, ktorá upravuje právomoc, a kapitoly III, upravujúca rozhodné právo, a súčasne kapitoly V, ktorá sa týka uznania a výkonu rozhodnutí, za ktoré sa považujú, samozrejme, aj uznesenia (predtým aj osvedčenia) o dedičstve vydané notárom. Otázka právomoci je oblasťou kolíznej normy (nariadení EÚ,

Článok 5

Dohoda o voľbe súdu

1. Ak je právny poriadok, ktorý si zosnulý zvolil na vyporiadanie svojho dedičstva podľa článku 22, právnym poriadkom členského štátu, môžu sa dotknutí účastníci dohodnúť, že výlučnú právomoc konať v dedičskej veci bude mať súd alebo súdy uvedeného členského štátu.

2. Dohoda o voľbe súdu musí mať písomnú formu, musí v nej byť uvedený dátum a musia ju podpísať dotknutí účastníci. Za rovnocennú s písomnou formou sa považuje každá komunikácia elektronickými prostriedkami, ktorá umožňuje trvalý záznam o dohode.

K čl. 5, čl. 7, čl. 10 a čl. 11 – Modifikovaná právomoc

Podľa recitálu 27 Preambuly Nariadenia o cezhraničných dedičstvách: „*Cieľom ustanovení tohto nariadenia je zabezpečiť, aby orgán, ktorý koná v dedičskej veci, vo väčšine prípadov uplatňoval vlastný právny poriadok. V tomto nariadení sa preto ustanovujú mechanizmy, ktoré by sa uplatnili v prípade, keď si zosnulý ako právny poriadok, ktorým sa má spravovať dedenie po ňom, zvolil právny poriadok členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom.*“

Článok 5, čl. 7, čl. 10 a čl. 11 by sme mohli nazvať aj mechanizmami zjednotenia *ius a fori*. Totiž jedným z nosných cieľov Nariadenia o cezhraničných dedičstvách bolo nastaviť mechanizmy, aby štát, ktorého právomoc bola podľa Nariadenia o cezhraničných dedičstvách založená, mohol aplikovať svoje rozhodné právo, teda aby mohol uplatniť svoj vlastný právny poriadok, hovoríme o tzv. zladení *ius a fori*. Hoci sa na prvý pohľad môže zdať, že keďže jediným kritériom na posúdenie právomoci a posúdenie rozhodného práva ako nosných otázok konaní s cezhraničným prvkom, je kritérium obvyklého pobytu, tak azda ani nemôže nastať iná situácia ako tá, že súd štátu obvyklého pobytu bude rozhodovať podľa vlastného právneho poriadku, teda obvyklého pobytu. No keďže Nariadenie o cezhraničných dedičstvách upravuje aj voľbu práva (pozri čl. 22 Nariadenia o cezhraničných dedičstvách), ktorá by určovala rozhodné právo štátu štátneho občianstva, práve tieto situácie rozkoľu štátu právomoci a štátu rozhodného práva, odôvodnili nastavenie takýchto mechanizmov zjednotenia *ius a fori*. V Nariadení o cezhraničných dedičstvách sa preto ustanovujú mechanizmy, ktoré by sa uplatnili v prípade, keď si zosnulý ako právny poriadok, ktorým sa má spravovať dedenie po ňom, zvolil právny poriadok členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom.

Aby sa právomoc prispôsobila/preniesla do štátu štátneho občianstva rozhodného práva, v Nariadení o cezhraničných dedičstvách možno nájsť tieto mechanizmy zjednotenia *ius a fori* uvedené v Recitáli 27 – 31 Preambuly:

- v čl. 5 – Zvolená právomoc,
- v čl. 6 – Odmietnutá právomoc,
- v čl. 10 – Subsidiárna právomoc a
- v čl. 11 – *Forum necessitatis*.

V nadväznosti na to sa Nariadenie o cezhraničných dedičstvách ďalej snaží o nastavenia mechanizmov na účely založenia právomoci členského štátu v čo možno najširšom spektre cezhraničných dedičstiev, aby sa na ich prejednanie aplikovalo práve toto nariadenie.

KAPITOLA III

ROZHODNÉ PRÁVO

Článok 20

Všeobecné uplatnenie

Právny poriadok určený podľa tohto nariadenia sa uplatní bez ohľadu na to, či je právnym poriadkom členského štátu.

K čl. 20

Inštitút použitia cudzieho rozhodného práva nie je v našom právnom poriadku nový. Súdy a notári sa s použitím cudzieho hmotného dedičského práva stretávali aj do účinnosti Nariadenia o cezhraničných dedičstvách, keď prejednávali dedičstvo s cudzím prvkom a kolízna norma v príslušnej medzinárodnej zmluve alebo v zákone o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom odkazovala na použitie cudzieho právneho poriadku, ktorého obsah notár alebo sudca nepoznal. Analýza „Správny výber rozhodného práva“ je dôležitá otázka, lebo práve toto právo určí, jednoducho povedané, „komu, koľko a ako“ pripadne po smrti poručiteľa. Rozhodné právo v dedičských veciach sa určuje vždy ku dňu smrti poručiteľa. Nariadenie o cezhraničných dedičstvách sa uplatňuje na obyvateľov EÚ zomrelých po 17. auguste 2015. Doteraz sa však stretávame s dedičskými konaniami po zomrelých v minulosti a na príklade nehnuteľnosti ležiacej v Maďarsku, ktorá patrila slovenskému štátnemu občanovi žijúcemu a zomrelému na území Slovenskej republiky, vysvetlíme dôležitosť výberu rozhodného práva, v troch prípadoch rôzneho dátumu úmrtia uvedeného občana. Ak by uvedený občan zomrel napríklad 1. júla 1965, kolíznym kritériom na výber rozhodného práva pre uvedenú nehnuteľnosť by bolo štátne občianstvo zomrelého v čase smrti. To znamená, že dedičské právne pomery by sa riadili slovenským dedičským právom platným v čase smrti (§ 460 až 487 OZ účinného od 1. apríla 1964 do 30. júna 1969). Rozhodné právo bolo vybraté v súlade so zmluvou o právnej pomoci účinnej ku dňu smrti poručiteľa (čl. 31 Zmluvy medzi Československou socialistickou republikou a Maďarskou ľudovou republikou o úprave právnych vzťahov vo veciach občianskych, rodinných a trestných, vyhláška č. 91/1962 Zb.), ktorej účinnosť skončila 11. februára 1990. Ak by uvedený občan zomrel napríklad 1. júla 2005, kolíznym kritériom na výber rozhodného práva pre uvedenú nehnuteľnosť by bolo umiestnenie nehnuteľnosti (*lex rei sitae*). To znamená, že dedičské právne pomery by sa riadili dedičským právom maďarským platným v čase smrti. Rozhodné právo bolo v tomto prípade vybraté v súlade so zmluvou o právnej pomoci účinnej k tomuto dátumu smrti (čl. 41 ods. 2 Zmluvy medzi Československou socialistickou republikou a Maďarskou ľudovou republikou o právnej pomoci a úprave právnych vzťahov v občianskych, rodinných a trestných, ozn. č. 63/1990 Zb.), ktorej účinnosť prakticky skončila 17. augusta 2015 pre účely dedičských konaní vo vzťahu medzi Slovenskou republikou a Maďarskou republikou. Ak by uvedený občan zomrel napríklad 1. júla 2016, kolíznym kritériom na výber rozhodného práva pre uvedenú nehnuteľnosť by bol obvyklý pobyt zomrelého v čase smrti. To znamená, že dedičské právne pomery by sa riadili slovenským dedičským právom platným v čase smrti (§ 460 až 487 OZ účinného od 1. júla 2016). Rozhodné právo bolo v tomto prípade vybraté v súlade s Nariadením o cezhraničných dedičstvách, ktoré vstúpilo do účinnosti